

В. С. Новак
(Білорусь)

СЛОВО ПРО ВЧИТЕЛЯ

Костянтин Павлович Кабашников (1927–2012) – видатний білоруський фольклорист, педагог, доктор філологічних наук, професор, лауреат Державної премії Білоруської РСР. Він народився в м. Гомелі 24 липня 1927 року. У 1951 році закінчив Гомельський педагогічний інститут, а в 1954-му – аспірантуру при кафедрі фольклору Московського державного університету. У цей період йому випала нагода слухати лекції і відвідувати семінарські заняття таких відомих учених, теоретиків фольклору, як В. Чичеров, П. Богатирьов. Упродовж свого життя талановитий фольклорист підтримував міцні наукові зв'язки як з російськими вченими (М. Толстим, В. Анікіним, Н. Савушкіною, В. Гацаком, В. Гусевим, В. Василенком та ін.), так і з українськими (В. Юзвенко, Н. Шумадою, М. Гайдаєм, М. Пазяком та ін.), з якими він брав участь у спільних польових дослідженнях на українсько-білоруському пограниччі. Відомий учений-фольклорист став засновником наукової школи славістичної фольклористики в Білорусі.

Професійний шлях Костянтин Павлович розпочав з 1957 року – від молодшого наукового співробітника до завідувача відділу славістики Інституту мистецтвознавства, етнографії і фольклору ім. К. Крапиви НАН Білорусі (нині – Центр досліджень білоруської культури, мови і літератури НАН Білорусі). З 1976 року в цій науковій організації він очолював відділ порівняльного вивчення народної творчості слов'ян, активно працював зі співробітниками відділу над створенням наукового фольклорного архіву, переймався підвищенням їхнього професійного рівня, суттєво допомагав аспірантам

і пошуковувачам при підготовці дисертаційних досліджень. Нині в багатьох ВНЗ Республіки Білорусь працюють колишні учні К. Кабашникова, які згадують теплі й щирі зустрічі зі справжнім Учителем, який навчав мислити, аналізуючи сюжети фольклорних творів, допомагаючи практичними порадами при проведенні студентських польових фольклорно-етнографічних експедицій, щиро радів їхнім першим успіхам, вимагав зосередженої праці з удосконалення знань і виявляв зацікавлення до теоретичних напрацювань молодих дослідників. Костянтин Павлович був ученим-фольклористом «некабінетного» типу.

Значну частину свого життя він присвятив поїздкам регіонами і районами Білорусі з метою запису різних фольклорних жанрів, у пошуках цікавих сюжетів казок, зразків народної драми, календарно- й сімейно-обрядової поезії. Час від часу К. Кабашников з великим задоволенням відвідував свою «малу батьківщину» – м. Гомель. Як правило, він зупинявся в родичів і був завжди бажаним гостем у студентських аудиторіях своєї alma-mater – Гомельському державному університеті ім. Франциска Скарини. Під час теплих зустрічей зі студентами-філологами Костянтин Павлович щедро ділився своїм багатим досвідом збирача-фольклориста з польової експедиційної роботи. Дослідник закликав студентів бути уважними і тактовними до носіїв усної народної творчості, не ігнорувати особливостей народних діалектів під час записів фольклору, а також постійно віднаходити цікаві сюжети. Учений за допомогою діалогу розкривав студентам таємниці казки фольклорного жанру, секрети дослідження казкового епосу, що був об'єктом його багаторічних наукових досліджень.

К. Кабашников залишив у спадщину викладачам фольклору і студентам навчально-методичні посібники й підручники. Зауважимо, що він є автором одного з перших навчальних по-

сібників «Нариси про білоруський фольклор» (1963), а також співавтором програми, підручника і хрестоматії з білоруського фольклору для ВНЗ (світ побачило вже четверте видання). Органічною складовою науково-методичної спадщини вченого є «Інструкція зі збирання білоруської народної усно-поетичної творчості» (1959) і посібник «Методика збирання білоруської народної усно-поетичної творчості» (1978).

Чимало творчої енергії і фізичних зусиль Костянтин Павлович спрямував у підготовку числених томів серії «БНТ» («Білоруська народна творчість»), за яку він, разом з іншими колегами, 1986 року був удостоєний Державної премії Білорусі.

Дослідницька діяльність фольклориста відома не лише в Білорусі. К. Кабашников неодноразово мав честь представляти свою країну на міжнародних наукових конференціях: учений-фольклорист був делегатом Міжнародних з'їздів славистів – у Москві (1958), Празі (1968), Варшаві (1973), Києві (1983), Братиславі (1993), а також сумлінно виконував обов'язки члена президії Комісії з вивчення слов'янського фольклору при Міжнародному комітеті славистів і Міжнародній асоціації з вивчення і популяризації слов'янських культур.

Творчий доробок вченого становить понад 200 публікацій – збірники, монографії, підручники, наукові статті, а саме:

- *Кабашнікаў К. П.* Казкі і легенды роднага краю / склад. К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Выдавецтва Акадэміі навук БССР, 1960. – 262 с.

- *Кабашнікаў К. П.* Беларускі народ аб рэлігіі / К. П. Кабашнікаў, А. С. Фядосік. – Мінск, 1960. – 32 с.

- *Кабашнікаў К. П.* Нарысы па беларускаму фальклору : дапаможнік для студэнтаў філалалагічных факультэтаў ВУНУ / К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Вышэйшая школа, 1963. – 164 с.

- *Кабашнікаў К. П.* Беларуская казка ў казачным эпасе славян / К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1968. – 27 с.

• *Кабашнікаў К. П.* Ад традыцыйнага фальклору да рэвалюцыйнай паэзіі / К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1969. – 179 с.

• *Кабашнікаў К. П.* Сучасны стан беларускай народнай паэтычнай творчасці / К. П. Кабашнікаў, Г. А. Барташэвіч. – Мінск : Навука і тэхніка, 1973. – 28 с.

• *Кабашнікаў К. П.* Методыка збірання беларускай народнай вусна-паэтычнай творчасці / К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1978. – 47 с.

• Беларуская народна-паэтычная творчасць : вучэбны дапаможнік для філалалагічных факультэтаў ВДУ БССР / В. К. Бандарчык, К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1979. – 447 с.

• *Кабашнікаў К. П.* Беларускі фальклор у параўнальным асветленні : гістарычны нарыс / К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1981. – 152 с.

• *Кабашнікаў К. П.* Інтэрнацыянальнае і нацыянальнае ва ўсходнеславянскай народнай паэзіі Вялікай Айчыннай вайны / К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1982. – 40 с.

• *Кабашнікаў К. П.* Сустрэчы з казкай : кніга для настаўніка / К. П. Кабашнікаў, Г. А. Барташэвіч. – Мінск : Народная асвета, 1984. – 95 с.

• *Кабашнікаў К. П.* Беларуска-рускія фальклорныя сувязі / К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1988. – 238 с.

• *Кабашнікаў К. П.* Узаемадзеянне ўсходнеславянскіх фальклорных традыцый на сучасным этапе / К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1988. – 35 с.

• *Кабашнікаў К. П.* Некаторыя праблемы тэрміналогіі ўсходнеславянскай фалькларыстыкі / К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1993. – 28 с.

• *Кабашнікаў К. П.* Малыя жанры беларускага фальклору ў славянскім кантэксце / К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Беларуская навука, 1998. – 186 с.

• *Кабашнікаў К. П.* Месца фальклору ў сучасных славянскіх культурах : фальклор і нацыянальнае адраджэнне / К. П. Кабашнікаў. – Мінск, 1998. – 29 с.

• *Кабашнікаў К. П.* Беларуская вусна-паэтычная творчасць : падручнік для філалалагічных спецыяльнасцяў ВНУ / К. П. Кабашнікаў, А. С. Ліс, А. С. Фядосік. – 3-е выд. – Мінск : ТАА «Лексіс», 2000. – 512 с.

• *Кабашнікаў К. П.* Народная проза / К. П. Кабашнікаў, А. С. Фядосік, А. В. Цітавец. – Мінск : Беларуская навука, 2002. – 516 с.

Учений був укладачем фольклорных збірніків, редактором і співавтором низкі монографій:

• Антырэлігійныя казкі, частушкі, прыказкі / склад. А. І. Залескі, К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Выдавецтва АН БССР, 1957. – 270 с.

• Беларускія народныя песні : у 4 т. / запіс Р. Шырмы ; прадмова. К. П. Кабашнікава. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя музычнай літаратуры, 1959–1962.

• Казкі пра жывёл і чарадзейныя казкі / склад., аўтар прадмовы К. П. Кабашнікаў ; рэдактар В. К. Бандарчык. – Мінск : Навука і тэхніка, 1971. – 495 с.

• Балады : у 2 кн. / [уклад. Л. М. Салавей ; уступны артыкул, уклад. : Т. А. Дубкова ; рэдкалегія : В. К. Бандарчык [і інш.]. – Мінск : Навука і тэхніка, 1977.

• Веснавыя песні / склад. Г. А. Барташэвіч, Л. М. Салавей ; склад. музычнай часткі В. І. Ялатаў ; рэд. К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1979. – 607 с.

• Сравнительный указатель сюжетов : восточнославянская сказка : указатель / сост. Л. Г. Бараг [и др.]. – Ленинград : Наука. Ленингр. отделение, 1979. – 438 с.

• Валачобныя песні / склад. Г. А. Барташэвіч, Л. М. Салавей ; склад. музычнай часткі В. І. Ялатаў ; рэд. К. П. Кабашнікаў ; уступны артыкул Л. Салавей. – Мінск : Навука і тэхніка, 1980. – 559 с.

• Купальскія і пятроўскія песні / рэдкалегія : А. С. Фядосік [і інш.] ; складальнікі : А. С. Ліс, С. Т. Асташэвіч. – Мінск : Навука і тэхніка, 1985. – 629 с.

• Паэзія барацьбы : зборнік беларускай народнай творчасці / рэд. і аўт. прадм. К. П. Кабашнікаў, А. С. Фядосік ; аўт. прадм. муз. часткі П. П. Альхімовіч. – Мінск : Навука і тэхніка, 1985. – 445 с.

• Беларускія народныя казкі : зборнік / склад. : Г. А. Барташэвіч, К. П. Кабашнікаў ; уступ. арт. К. П. Кабашнікава. – 2-е выд., дап. – Мінск : Навука і тэхніка, 1986. – 512 с.

• Славянская фольклористика : очерки развития, материалы / М. М. Гайдай, В. Е. Гусев, К. П. Кабашников [и др.] ; редкол. : В. А. Юзвенко (отв. ред.) [и др.]. – К. : Наук. думка, 1988. – 447 с.

• Казкі ў сучасных запісах / склад. К. П. Кабашнікаў, Г. А. Барташэвіч. – Мінск : Навука і тэхніка, 1989. – 661 с.

• Земляробчы каляндар : абрады і звычаі / рэдкалегія : В. К. Бандарчык [і інш.]. – Мінск : Навука і тэхніка, 1990.

• Восточнославянский фольклор : словарь научной и народной терминологии / ред. колл. : К. П. Кабашников (отв. ред.) [и др.]. – Мінск : Навука і тэхніка, 1993. – 479 с.

• Беларускі фальклор : хрэстаматыя : вучэбны дапаможнік для філалагічных факультэтаў вышэйшых навучальных устаноў / склад. : К. П. Кабашнікаў [і інш.]. – Выд. 4-е, перапрац. – Мінск : Вышэйшая школа, 1996. – 856 с.

• Беларусы / рэдкал. : В. М. Бялявіна [і інш.] – Мінск : Бел. навука, 2004. – Т. 7 : Вусная паэтычная творчасць. – 586 с.

• Чарадзейныя казкі : у 2 ч. Ч. 1 / НАН Беларусі. Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы ; склад. К. П. Кабашнікаў, Г. А. Барташэвіч ; рэдкал. : В. К. Бандарчык [і інш.] ; вступ. арт. К. П. Кабашнікава. – 2-е выд., выпраул. і дапр. – Мінск : Беларуская навука, 2003. –

639 с. – (Беларуская народная творчасць). – ISBN 985-08-0545-5 (ч.1) : 2884. – ISBN 985-08-0551-х.

- Чарадзейныя казкі : у 2 ч. Ч. 2 / НАН Беларусі. Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы ; склад. К. П. Кабашнікаў, Г. А. Барташэвіч ; рэдкал. : В. К. Бандарчык [і інш.] ; уступ. арт. К. П. Кабашнікава. – 2-е выд., выпраул. і дапр. – Мінск : Беларуская навука, 2003. – 691 с. – (Беларуская народная творчасць). – ISBN 985-08-0552-8 (ч.2) : 3874. – ISBN 985-08-0551-х.

- Малыя жанры. Дзіцячы фальклор / Т. В. Валодзіна, А. І. Гурскі, Г. А. Барташэвіч, К. П. Кабашнікаў. – Мінск : Беларуская навука, 2004. – 438 с.

К. Кабашников також є автором статей до енциклопедії «Беларускі фальклор» у двох томах (2006).

Переклад з білоруської
О. Ковальової